

Röd-rött ödesval i Norge

Referat av debatt i ABF-huset 7 september 2009.

Medverkande: Aslak Myhre, chef för Litteraturhuset i Oslo, politisk skribent och tidigare ledamot av Rød Valgallianse, Aron Etzler, chefredaktör för tidningen Flamman, Arne Ruth, publicist och Norgekännare
Samtalsledare: Carl Tham

Valet i Norge 17/9 kan ses som en generalrepetition av det kommande svenska valet, sade samtalsledaren Carl Tham när han inledde ett samtal mellan Aslak Myhre, chef för Litteraturhuset i Oslo, politisk skribent och tidigare ledamot av Rød Valgallianse i Norge, Arne Ruth, bl a tidigare chefredaktör på Dagens Nyheter och gästprofessor i journalistik i Norge, samt Aron Etzler, chefredaktör för Flamman och författare till boken "Trondheimsmodellen. Radikala framgångshistorier från Norge och Nederländerna."

Mot varandra står alltså dagens rödgröna alliansregering med arbeiderpartiet, centerpartiet och socialistisk venstre och en borgerlig regering. Problemet är bara att skillnaderna mellan de bägge blockens politik är så obetydlig – utom i den politiska retoriken – att många tycker att det är meningslöst att rösta. I detta politiska vakuum vinner fremskrittspartiet anhängare som ett parti "som i alla fall vill något", dvs framför allt använda en del av oljemiljarderna för att förstärka sjuk- och framför allt åldringsvård.

Detta var den tes som Aslak Myhre drev under kvällen och de bägge meddebattörerna sade inte emot honom. Trenden går mot ökad borgerlighet och marknadsanpassning i Norge som på andra håll i Europa och klyftan – ibland övergående i hat - mellan Oslo och landsbygden ökar. Norge som haft den radikalaste regeringen i Europa under några år har nu hunnit göra många besvikna genom att lägga sig allt närmare mitten och risken är stor att Europas sista s-regering (Spanien undantaget) faller i nästa val. Väljer då höjre att släppa in fremskrittspartiet i regeringen vet man inte vad som kommer att hända i vårt närmaste grannland, varnade Arne Ruth, och pekade på den opportunistiska främlingsfientlighet som utmärker partiet. Inte lika malignt som dansk folkeparti, men latent rasistiskt – när det passar.

Aron Etzler berättade om Trondheimsmodellen där LO listat de viktigaste politiska frågorna och sedan gått ut och frågat folk vad de tycker om de olika partiernas respektive lösningsförslag. Första gången arbetade man med en lista på 50 sakfrågor, andra gången ungefär hälften. Det parti som svarat bäst och fått starkast uppslutning har sedan fått LO:s stöd. Detta självständiga och sakliga initiativ hade fått folket i Trondheim att vakna upp, stan hade fått röd majoritet och modellen börjat prövas på andra håll. I den aktuella valrörelsen, dock med det felet att s gått ut tillsammans med LO vilket hade underminerat trovärdigheten hos detta partiberoende politiska initiativ.

Varför hade modellen haft sådan framgång i Trondheim? Jo, därför att det var lite mera rött, hade den kvinnliga borgmästaren svarat – alltså på tvärs mot alla politiska prognoser om ökad borgerlighet i alla läger.

Aslak Myhre återgav de tre vanligaste tolkningarna av att folk är så politiskt ointresserade i Norge: 1) de är lata, rika och välfödda "oljeshejker" som inte orkar bry sig, 2) total konsensus mellan alla de ledande partierna om att inte använda annat än en mycket begränsad del av de 2 500 miljarderna i oljepengar trots missförhållanden och ovärdiga liv för speciellt gamla människor – valöftet om barnomsorg för alla barn är dock infriat. Vad man röstar på "måste betyda något". Det gör det inte nu. 3) Det sista skälet var en kvardröjande paternalism i Norge som gör att många människor inte tilltror sig en egen bedömningsförmåga utan menar att de som bestämmer "nog vet bäst".

Inställningen till oljepengarna – att de inte får rubbas – kallade Aslak Myhre för ”ekonomisk religiositet”, det har blivit en dogm som inte kan ändras. Något som fremskrittspartiet utnyttjar – även om de likt Jörg Heider i Österrike bara är ”latenta fascister”. Nu när tom USA i finanskrisens spår gått in för att stödja den poffentliga sektorn vågar dock kanske Norge följa efter ett stycke – i själva verket kan finanskrisen vara det som räddar Stoltenbergs regering, resonerade Myhre. Dvs, nu kanske han vågar föra en socialdemokratisk politik.

När det gäller Norges förhållande till omvärlden refererade Arne Ruth en undersökning som visar att endst 2-3 procent av den norska befolkningen sätter globala och/eller europeiska frågor före lokala, nationella, regionala osv mot cirka en tredjedel i andra länder - återigen skiljer Oslo ut sig med hela 17 procent internationalister bland invånarna. Det finns ett regelrätt Oslohat bland befolkningen i landsorten, menade Myhre, koncentrerad till kultureliten som man menar lägger beslag på det offentliga samtalet i medierna och saknar kontakt med s k vanligt folk. Också här har fremskrittspartiet en chans genom att vädja till missnöjda väljare. Och Myhre betonade i ett inlägg att det finns en missnöjeskultur i landet där folk gärna gaddar ihop sig mot personer i ledningen som begår misstag eller gör bort sig på olika sätt.

Arne Ruth talade om den speciella profilen av anarkism och traditionalism som karaktäriserar Norges politisk-kulturella klimat och han betonade också den polarisering som man ser i den norska debatten – samtidigt som det råder politisk konsensus i praktiken. Endast angrepp utifrån kan förena norrmännen, sade han. Utomståendes kritik tål man dåligt. Som exempel på den inhemska polariseringen tog han den oavbrutna kampen mellan kyrkan och Forbundet for humanetik som räknar 30 000 medlemmar och får 30 procent av ungdomarna att välja sekulär konfirmation. En annan profilering har tillkommit på senare år då Norge, utöver skeppsredararistokratin, även fått ett antal nyrika fribrytare, ”busar” kallade han dem, som inte generar sig för att spendera gränslöst med pengar både i Norge och utomlands.

Etzler betonade att LO är extremt positivt till regeringen Stoltenberg; av 43 avgivna vallöften har man betat av 26 och närapå genomfört 17. Endast 8 återstår. Det är pragmatisk politik som folk gillar. Och som i princip lika gärna kunde ha genomfört av borgarna – det var de som rodde pensionsreformen i land, påminde Myhre. Efter EU-kraftmätningen finns inga reella motsättningar i landet.

Utom kanske när det gäller miljö och kultur. Centerpartiet vill göra Norge ”kolneutralt” till 2030 och den socialdemokratiska kulturministern Trond Giske lovar en procent av BNP till kulturen att jämföra med det svenska en-procentsmålet när det gäller biståndet, dvs cirka 35 miljarder! Medan fremskrittspartiet vill bygga vägar och köra bil för allt vad tygeln håller.

Kerstin Vinterhed